

Amir DŽINIĆ, MA

Institut za historiju Univerziteta u Sarajevu

E-mail: amir.dzinic@yahoo.com

1.04 Stručni rad/Professional article

UDK/UDC: 94:003.074(497.6)"15/16" Korić E. (049.3)

DOI: <https://doi.org/10.52259/historijskipogledi.2024.7.11.466>

**Elma Korić, OBLIKOVANJE GRANICA BOSNE:
BOSNA U AHDNAMAMA I HUDUDNAMAMA IZ 16. I 17.
STOLJEĆA, Orientalni institut Univerzitet u Sarajevu,
Sarajevo 2022, 174 str.**

Bosanskohercegovačka historijska nauka, posebno osmanistika, obogaćena je još jednim iznimno vrijednim djelom autorice dr. Elme Korić. U izdanju Orijentalnog instituta Univerziteta u Sarajevu, 2022. godine objavljena je knjiga *Oblikovanje granica Bosne: Bosna u ahdnamama i hududnamama iz 16. i 17. stoljeća*, nastala na temelju pouzdanih osmanskih izvora i relevantne domaće i strane literature. Knjiga se sastoji od Predgovora, Uvoda, nekoliko poglavlja unutar kojih se nalaze potpoglavlja, Zaključka na bosanskom i engleskom jeziku, Rječnika termina, Registra imena i geografskih pojmova te Izvora i literature.

Kako čitanje izvora nužno podrazumijeva i izvršno poznavanje jezika izvornika, te u konačnici njegovu valjanu interpretaciju i adekvatnu primjenu historiografske metodologije, već odmah na početku je jasno da je dr. Korić uložila mnogo truda i uspješno odgovorila na postavljeni cilj i zadatak. Odlično poznavanje savremenog turskog jezika sa osnovama arapskog i perzijskog jezika dovoljno govori o složenosti procesa prevođenja sa osmanskog jezika, što je historičaru osnova kako bi izvršio analizu historijskih izvora na osmanskome jeziku. Ubikacija velikog broja toponima u ovom djelu i

dešifriranje ličnih imena i prezimena od autorice su zahtijevali maksimalnu strpljivost, posvećenost i ustrajnost. Karte različite provenijencije koje čine korpus, kao i druga građa i stručna literatura nedvojbeno pokazuju koliko je uloženo truda da ova knjiga ugledala svjetlo dana. Koristeći uglavnom hronološku metodu, autorica ukazuje na značaj osmanskih izvora kao što su sporazumi o miru (ahdname), sporazumi o granicama (hududname), ali i drugih dokumenata koji se odnose na pitanje granica kao što su temesuci, hudžeti, muhimme, tahrir i mufassal defteri. Dr. Korić ističe činjenicu da pojedini istraživači savremene historiografije nisu upoznati s historiografskom produkcijom autora s prostora jugoistočne Europe, zbog čega neki od njih temi pristupaju nedovoljno upućeni, umanjujući na taj način doprinos dosadašnje balkanske historiografije određenim temama.

U uvodnom dijelu dr. Korić nudi osvrt na dosadašnje radove bosanskohercegovačkih historičara osmanista i zaključuje da je ranije postojalo veće zanimanje za proučavanje *serhata* na sjeverozapadnoj i jugozapadnoj granici Bosanskog ejaleta. Mišljenja je da je neku temu istraživanja diktirala i ograničavala količina i vrsta dostupnih izvora. U prvom poglavlju "Terminologija i označavanje granica" (str. 18-25) dat je opći prikaz koncepta granica, pojašnjena je podjela teritorija na područje islama (*dâru-l islâm*), područje rata (*dâru-l harb*) i mira (*dâru-s sulh ili dâru-l 'ahd*), kojeg su Osmanlije uvele u praksu kako bi živjeli u miru sa susjedima. Također, pojašnjeno je razumijevanje granica u ranom novom vijeku, njihove prirodne i vještačke oznake kao i pojmovi *hudud*, *snir*, *tugur*, *uç*, *intiha-i serhad* i *dr.*

U drugom poglavlju "Ahdname i hududname kao diplomatski dokumenti za izučavanje pitanja granica Bosne u ranom novom vijeku" (str. 26-42), opširnije je pojašnjeno značenje pojma *ahdname* kao dokumenta koji sadrži uvjete oko kojih su se sporazumjele obje strane sa njihovim potpisom. Ahdname su bile sačinjene u formi berata, te su nazivane i *nišanom*. U ovom poglavlju nalaze se potpoglavlja koja se odnose na Bosnu u Ugarskoj ahdnami iz 1503. godine kojom su, osim gradova u unutrašnjosti, Osmanskoj državi priznati pogranični hercegovački gradovi kao i gradovi u krajini Bosanskog ejaleta. Također, u knjizi je predstavljena Bosna u Habsburškim ahdnamama iz 16. i 17. stoljeća s naglaskom da je sve do početka 17. stoljeća međudržavne odnose između Osmanske države i Habsburške Monarhije karakterizirala izrazita nadmoć osmanske strane. Međutim, promjene se uočavaju Žitvanskim mirom 1606. godine kada je vladaru austrijskih Habsburga priznat status vladara. Dio navedenog poglavlja se odnosi i na granice Bosne prema Habsburškoj ahdnami nakon Karlovačkog mira 1699. godine potpisanom s austrijskom i mletačkom stranom, u kojem dr. Korić skreće pažnju na autore koji su se bavili pitanjem razgraničenja, između ostalog, i na studiju Ešrefa Kovačevića koji je s osmanskog turskog jezika preveo ahdnamu, te obje hududname sklopljene s Austrijom i s Mletačkom republikom.

Treće poglavlje knjige "Osmansko-mletačka granica u Dalmaciji i Bosni u mletačkim ahdnamama iz 16. i 17. stoljeća" (str. 43-107), sadrži veći broj

podnaslova koji se odnose na ahdname u 16. stoljeću do Kiparskog rata. Bosna i njeni gradovi u Mletačkoj ahdnama prvi put su navedeni 1540. godine, a narednu je izdao sultan Selim II 1567. godine. Druga ahdnama nije nastala zbog značajnijih izmjena na terenu, nego zbog toga što je na osmanski prijesto stupio novi sultan, Selim II. Dio spomenutog poglavlja posvećen je razgraničenju nakon Kiparskog rata i ahdnamama iz 1573., 1575. i 1576. godine. U Ahdnama iz 1573. godine navedeno je da utvrde koje su bile u rukama obje strane kao i granice njihovih sela treba da ostanu u starim granicama. Izdavanje ove ahdname 1575. godine uvjetovala je činjenica da je na osmanski prijesto stupio novi sultan Murad III, te je bilo neophodno izvršiti ratifikaciju ranijih dokumenata. Doznajemo da je nakon mletačkog protesta pristupljeno ponovnom ponavljanju procesa razgraničenja u Dalmaciji, poslije čega je 1576. godine sastavljena nova ahdnama kao i hudžet o razgraničenju. Dr. Korić je stava da se većina osmanista u izučavanju diplomacije bazirala na odnose Osmanske države s drugim državama, zanemarujući pritom složenost dnevnih pregovora koji su u konačnici doprinijeli izdavanju zvaničnih dokumenta. Iako se vremenski period od završetka Kiparskog rata do početka Kandijskog rata smatra relativno mirnim u osmansko-mletačkim odnosima (sedamdeset godina), autorica skreće pažnju na gotovo svakodnevne incidente u dalmatinskom zaleđu. Pored detaljne analize dešavanja u vrijeme Kandijskog rata (1645-1669), važnim se čini podatak da su Osmanlije izgubile utvrdu Klis 1648. godine. U konačnici, mletačka strana je izgubila sve ono što je pripojila u toku Kandijskog rata u Dalmaciji, osim manjih mjesta u blizini Splita, tačnije Klis, Solin i Kamenu. Službeno razgraničenje između Mletačke Republike i Osmanske države u Dalmaciji nakon Kandijskog rata bilo je završeno 1671. godine, dvije godine nakon završetka rata. Prateći hronologiju historijskih dešavanja u kontekstu razgraničenja, čitaoci se uvode u dio potpoglavlja koji govori o Morejskom ratu (1683-1699) i razgraničenju u srednjodalmatinskom zaleđu po odredbama Karlovačkog mira 1699. godine prema kojem su Mlečani uspjeli zadržati dio posjeda na Peloponezu, dok su u Dalmaciji mletačkoj teritoriji pripojeni Knin, Vrlika, Sinj, Vrgorac i Gabela. Dubrovačko zaleđe u Hercegovini ostalo je pod osmanskom vlašću, a u Boki Kotorskoj Mlečani su uz Novi osvojili i Risan.

Okosnica četvrtog poglavlja knjige “Granica između Bosanskog ejaleta i Dubrovačke Republike nakon Karlovačkog mira“ (str. 108-116) je na odluci da Dubrovačka Republika nigdje ne graniči direktno s Mletačkom Republikom. Kada je u pitanju “Osmansko-mletačko razgraničenje u Bokokotorskom zaljevu od kraja 15. do kraja 17. stoljeća“ (str. 117-138), kako glasi peto poglavlje u ovom djelu, autorica donosi pregled burne prošlosti Bokokotorskog zaljeva, te predočava veliki broj geografskih karata, između ostalih, i kartu koja pokazuje da je Boka početkom 18. stoljeća bila u sastavu Mletačke Republike, a ne Crne Gore. Odabir teme i njen značaj za državotvornost Bosne i Hercegovine u vremenima nasrtaja i nerijetkog osporavanja granica od pojedinih političko-ideoloških krugova susjednih zemalja, izuzetna stručnost autorice da kompleksno pitanje kao što su formiranje i kontinuitet granica u širem

historijskom kontekstu predstavi hronološki, vrlo čitljivo i prijemčivo širem krugu čitalaca, opravdani su razlozi da se ovo vrijedno historijsko djelo, potkrijepljeno pouzdanom izvornom građom i relevantnom literaturom preporučiti, ne samo stručnoj i naučnoj publici, već i široj javnosti.